

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

вул. Січових Стрільців, 73, 11 поверх, м. Київ, Україна, 04053

+38 044 486 28 78 +38 067 103 58 88

info@auc.org.ua amu.inform@gmail.com t.me/auc_ua auc.org.ua

№ *5-221/25*
від «*19*» *березня* 2025 року

Голові Комітету Верховної Ради
України з питань організації
державної влади, місцевого
самоврядування, регіонального
розвитку та містобудування
Олені ШУЛЯК

Щодо законопроекту 12188

Шановна Олено Олексіївно!

Асоціація міст України розглянула Ваш лист № 04-23/13-2024/270876 від 03.12.2024 про висловлення пропозицій до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери поховання та надання ритуальних послуг» (реєстр. № 12188 від 08.11.2024) (надалі - Законопроект). Законопроект спрямований на удосконалення діючих правовідносин у сфері поховання та похоронної справи, у тому числі і в частині дерегуляції господарської діяльності з надання ритуальних послуг у сфері поховання.

За результатами проведеного Асоціацією міст України системного аналізу Законопроекту та з врахуванням отриманих від органів місцевого самоврядування пропозицій та зауважень до нього, звертаємо увагу на необхідність доопрацювання його окремих положень, а саме:

1. Абзац другий статті 2 Законопроекту дає визначення терміну «біопоховання» та передбачає, що з метою біопоховання допускається переробка тіла померлого шляхом кремації, а також інша переробка тіла померлого на продукти розкладу або на матеріали, які розкладаються протягом п'яти років. При цьому сам законопроект не містить деталізації механізму іншої переробки тіла померлого на продукти розкладу або на матеріали, що розкладаються протягом п'яти років. Таким чином, створюється правова невизначеність, наслідком якої може стати неналежне ставлення до тіла після смерті та різного роду зловживань.

Окрім того у статті 2 Законопроєкту термін «біопоховання» визначено як «вид поховання померлого», а вже в статті 23 Законопроєкту визначається як спосіб поховання померлого.

З урахуванням зазначеного, Законопроєкт потребує доопрацювання в частині деталізації визначення та наповнення терміну «біопоховання».

2. Стаття 2 Законопроєкту не містить визначень термінів «відкрите місце поховання» та «закрите місце поховання». При цьому у статтях 17 та 36 Законопроєкту використовуються терміни «відкрите місце поховання» та «закрите місце поховання» відповідно.

З урахуванням зазначеного, стаття 2 Законопроєкту потребує доопрацювання в частині визначення термінів «відкрите місце поховання» та «закрите місце поховання».

3. В статті 12 Законопроєкту використовується термін «віросповідальні кладовища», при цьому його визначення відсутнє. Не міститься визначення цього терміну і в інших Законах України.

З метою однозначності застосування терміну «віросповідальне кладовище» пропонуємо дати визначення цьому терміну в статті 2 Законопроєкту.

4. Визначення терміну «кладовищний період», дане в абзаці десятому статті 2 Законопроєкту імперативно передбачає, що він складає 25 років від моменту поховання. Зазначене визначення не спрямоване на збереження земельних ресурсів, особливо в великих містах, адже воно збільшує кладовищний період, який на сьогодні складає 20 років та може бути ще зменшений за сприятливих ґрунтових умов та за погодженням з місцевими органами санітарно-епідеміологічної служби. Окрім того, визначення зазначеного терміну не передбачає, з якого моменту проводиться обрахунок строку, що буде призводити до неоднозначного трактування зазначеної норми.

З урахуванням зазначеного, визначення терміну «кладовищний період» потребує додаткового доопрацювання в частині строку та визначення початку його обрахунку.

5. Визначення терміну «користувач місця для поховання», дане в абзаці тринадцятому статті 2 Законопроєкту передбачає можливість отримання такого статусу відразу кількома особами – як особою, яка здійснила перше поховання на відведеному місці для поховання, так і особи, яка має свідоцтво про смерть похованої особи або свідоцтво про поховання (підпоховання) у даному місці для поховання. Наявність одночасно у кількох осіб може призвести до проблем при одночасній реалізації ними прав та обов'язків користувача місця для поховання.

З урахуванням зазначеного, визначення терміну «користувач місця для поховання» потребує додаткового доопрацювання.

6. Визначення терміну «користувач місця для поховання», дане в абзаці тринадцятому статті 2 Законопроєкту передбачає можливість отримання такого статусу відразу кількома особами – як особою, яка здійснила перше поховання

на відведеному місці для поховання, так і особи, яка має свідоцтво про смерть похованої особи або свідоцтво про поховання (підпоховання) у даному місці для поховання. Наявність одночасно у кількох осіб може призвести до проблем при одночасній реалізації ними прав та обов'язків користувача місця для поховання.

З урахуванням зазначеного, визначення терміну «користувач місця для поховання» потребує додаткового доопрацювання.

7. В Законопроекті використовується термін «місце поховання», при цьому його визначення відсутнє. Не міститься визначення цього терміну і в інших Законах України.

З метою однозначності застосування терміну «місце поховання» пропонуємо дати визначення цьому терміну в статті 2 Законопроекту.

8. Визначення терміну «місце для подвійного поховання», дане в абзаці шістнадцятому статті 2 Законопроекту, передбачає можливість виділення додаткового(вих) місця(ць) для поховання за зверненням виконавця волевиявлення померлого одному з родичів померлого або іншій особі згідно з волевиявленням померлого, що може призвести до зловживань останніх та наявності у однієї особи більше одного місця для її майбутнього поховання. Окрім того, запропонований нормами Законопроекту механізм передбачає надання додаткового місця для поховання в майбутньому конкретної особи, але здійснити таке поховання можна буде лише за згодою користувачів місць поховань.

З урахуванням зазначеного, визначення терміну «місце для подвійного поховання» потребує додаткового доопрацювання.

9. Законопроектом, зокрема визначеннями термінів «місце для подвійного поховання» та «місце для родинного поховання», даними в абзацах шістнадцятому та вісімнадцятому статті 2, передбачається виділення додаткових місць для поховання. Зазначене не сприятиме раціональному використанню земельних ресурсів, оскільки призведе до того, що на кладовищі не будуть використовуватися земельні ділянки, призначені для майбутніх подвійних та родинних поховань, при цьому кладовище вичерпає свій ресурс для надання нових місць для поховань.

З урахуванням зазначеного, механізм виділення місць для додаткових поховань передбачений Законопроектом повинен бути доопрацьований.

10. Визначення терміну «місце для родинного поховання», дане в абзаці вісімнадцятому статті 2 Законопроекту, не передбачає обмеження кількості додаткових місць для поховання.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо розглянути обмеження кількості додаткових місць для поховання в визначенні терміну «місце для родинного поховання».

11. Визначення терміну «приватне кладовище» міститься в статті 11 Законопроекту, а не в статті 2, що не відповідає нормопроектувальній техніці. Окрім того, в Законопроекті використовується термін «приватне місце

поховання», наприклад у частині 4 статті 11, частинах 1 та 5 статті 19. При цьому, визначення терміну «приватне місце поховання» в Законопроекті відсутнє.

З урахуванням зазначеного, стаття 2 Законопроекту потребує доопрацювання в частині визначень «приватне кладовище» та «приватне місце поховання».

12. В пункті 5 частини 4 статті 42 та підпункті 3 пункту 3 Розділу VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроекту використовується термін «сакральні і ритуальні об'єкти». При цьому ні Законопроект, ні Закони України не дають визначення цього терміну.

З метою однозначності застосування терміну «сакральні і ритуальні об'єкти» пропонуємо дати визначення цьому терміну в статті 2 Законопроекту.

13. Абзац тридцять п'ятий статті 2 Законопроекту визначає, що ритуальний транспортний засіб (катафалк) це *спеціальний* транспортний засіб, що оснащений відповідним обладнанням для фіксації та перевезення труни з тілом (останків) померлого. При цьому стаття 1 Закону України «Про автомобільний транспорт» визначає, що ритуальний автомобіль відноситься до транспортних засобів *спеціалізованого* призначення.

Зазначимо також, що Законопроект передбачає можливість поховання тіла померлого не у труні, у той же час відповідна норма передбачає можливість перевезення лише труни з тілом.

З урахуванням зазначеного, абзац тридцять п'ятий статті 2 потребує доопрацювання.

14. Частина 4 статті 7 передбачає, що порядок функціонування та охорони кладовищ і крематоріїв різних форм власності визначається в залежності від форми власності, на якій вони засновані. Зазначимо, що питання поховання та похоронної справи є надзвичайно суспільно чутливими, а функціонування місць поховання є однією з надзвичайно важливих частин такої діяльності. Передача повноважень по встановленню правил і норм функціонування місць поховання на нижчий рівень може призвести до недосконалого або неефективного регулювання відповідних правовідносин, що є категорично неприйнятним та викликати негативне сприйняття суспільством.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо покласти повноваження по визначенню порядку функціонування та охорони кладовищ і крематоріїв різних форм власності на центральний орган виконавчої влади. З урахуванням зазначеного, потребує доопрацювання також стаття 20 Законопроекту, яка регулює правовідносини, пов'язані з організацією охорони місць поховань різної форми власності.

15. Частина 1 статті 7 Законопроекту передбачає, що крематорії можуть перебувати в державній, комунальній та приватній власності. При цьому стаття 13 Законопроекту визначає порядок розміщення лише комунальних та приватних крематоріїв, не визначивши правила розміщення державних

крематоріїв. Окрім того, частина 2 статті 13 Законопроекту встановлює преференції розміщення приватних крематоріїв, передбачивши можливість оренди власником крематорію ділянки будь-якої форми власності. У той же час, комунальні крематорії можуть розміщуватися виключно на земельних ділянках комунальної власності. Зазначимо, що частинами 1 та 2 статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» такі дії визнаються антиконкурентними, адже забезпечують одним суб'єктам господарювання переваги, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції. А частина 4 зазначеної статті прямо передбачає заборону вчинення таких дії органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

З урахуванням зазначеного, стаття 13 Законопроекту потребує доопрацювання.

16. Частина 4 статті 9 Законопроекту передбачає, що на території кладовища заборонено встановлювати кладовища намогильні споруди, склепи висота яких перевищує висоту огорожі кладовищ. При цьому частина 7 статті 25 Законопроекту визначає, що намогильні споруди, склепи повинні відповідати критеріям, установленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, та нормативним вимогам та правилам, встановленим законодавством. Таким чином Законопроект застосовує несистемний підхід до вирішення проблеми, з однієї сторони встановлюючи обов'язок центрального органу виконавчої влади установити необхідні критерії намогильних споруд, з другої сторони самостійно регулює окремі критерії. Окрім того вважаємо, що запропоновані частиною 4 статті 9 Законопроекту обмеження є надмірними, оскільки вони не враховують існуючі традиції та практику встановлення намогильних споруд, а також висоти та типів встановлення огорожі кладовищ (зокрема, передбачених ДБН Б 2.2- 1:2008 «КЛАДОВИЩА, КРЕМАТОРІЇ ТА КОЛУМБАРІЇ. НОРМИ ПРОЕКТУВАННЯ»).

З урахуванням зазначеного, пропонуємо виключити частину 4 статті 9 Законопроекту.

17. Статтею 11 Законопроекту, зокрема, встановлюється правовий механізм використання земельних ділянок для створення та діяльності приватних кладовищ. При цьому, норми зазначеної статті не передбачають гарантій забезпечення санітарно-екологічних норм на відповідній земельній ділянці після закінчення кладовищного періоду, у тому числі і внаслідок зміни цільового призначення земельної ділянки.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доповнити частину третю статті 1 Законопроекту абзацами третім та четвертим наступного змісту:

«Забороняється зміна цільового призначення земельної ділянки, на якій розташоване приватне кладовище, після закінчення кладовищного періоду, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Зміна цільового призначення такої земельної ділянки може здійснюватися лише після проведення процедури перепоховання останків відповідно до встановлених санітарно-екологічних норм, за рішенням відповідного органу місцевого самоврядування та за погодженням з уповноваженими державними органами.».

18. Частина 4 статті 11 Законопроекту передбачає, що у разі припинення діяльності власника приватного місця поховання або припинення його права на земельну ділянку, на якій розташоване приватне кладовище, вона переходить у власність відповідної територіальної громади в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Таким чином, на органи місцевого самоврядування перекладається відповідальність за бізнес-прорахунки або недобросовісну поведінку (зловживання) приватних суб'єктів господарювання. Адже передача приватних кладовищ до комунальної власності територіальної громади у разі припинення діяльності приватного суб'єкта не супроводжується передачею відповідного фінансового ресурсу для подальшого утримання такого місця поховання органами місцевого самоврядування. Це може сприяти зловживанням власниками таких кладовищ своїми правами, які після отримання прибутку від надання місць для поховання на платній основі та проведення поховань можуть припинити свою діяльність.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати статтю 11 Законопроекту, передбачивши обов'язкове формування власником приватного місця поховання фінансового ресурсу, який у разі припинення діяльності такого власника або припинення його права на земельну ділянку, буде переданий органу місцевого самоврядування для забезпечення утримання такого місця поховання.

19. Стаття 13 Законопроекту встановлює основні вимоги до діяльності крематоріїв. При цьому залишається не врегульованим питання фіксації здійснених кремацій, на відміну від передбаченою статтею 39 Законопроекту реєстрацією поховань померлих на кладовищах та колумбаріях.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати статтю 13 Законопроекту, передбачивши обов'язковість ведення крематоріями електронного реєстру кремацій, а також затвердження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері ритуальних послуг Порядку ведення, зберігання та доступу до відповідного електронного реєстру.

20. Абзац другий частини 4 статті 13 Законопроекту передбачає, що особа, яка здійснює управління крематорієм або є його власником чи користувачем, має відповідати загальним вимогам до надавачів ритуальних послуг, визначених законодавством. При цьому Законопроект не передбачає загальних вимог до надавачів ритуальних послуг, а також не передбачає центральний орган виконавчої влади, який повинен затвердити відповідні вимоги.

З урахуванням зазначеного, абзац другий частини 4 статті 13 Законопроєкту потребує доопрацювання.

21. Стаття 16 Законопроєкту встановлює правила поховання домашніх тварин, при цьому не визначає коло осіб, відповідальних за їх поховання, утримання та збереження місця для поховання. Окрім того, Законопроєкт не передбачає механізму регулювання створення та діяльності таких кладовищ, не визначає розроблення уповноваженими центральними органами виконавчої влади підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання цієї проблеми.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доповнити статтю 16 Законопроєкту частиною 5 наступного змісту:

«5. Поховання, утримання та збереження в належному естетичному та санітарному стані місць для поховання домашніх тварин здійснюється користувачами місця для поховання за власний рахунок.»

Окрім того, пропонуємо передбачити в Законопроєкті покладення на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері ритуальних послуг, повноважень по розробці затвердженню необхідних підзаконних актів.

22. Частина 1 статті 16 Законопроєкту передбачає можливість поховання домашніх тварин на спеціально відведених ділянках (окремих секторах) кладовищ. Зазначимо, що значна частина органів місцевого самоврядування, особливо це стосується великих міст, обмежена в можливостях розширювати місця поховання у зв'язку з відсутністю вільних земельних ділянок поряд з уже діючими кладовищами. При цьому земельні ділянки, на яких можуть бути розташовані місця поховання, повинні відповідати цілій низці спеціальних вимог, що ще більше ускладнює ситуацію. Окрім того, поховання домашніх тварин на кладовищах, які призначені для поховання померлих, може призвести до соціальних протестів в силу релігійних та інших переконань.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати частину 1 статті 16 в частині виключення можливості поховання домашніх тварин на спеціально відведених ділянках (окремих секторах) кладовищ.

23. Частина 1 статті 17 Законопроєкту передбачає, що виконавчий орган сільської, селищної, міської ради може прийняти рішення про часткове припинення поховання померлих на кладовищах комунальної власності. При цьому Законопроєкт не містить визначення терміну «часткове припинення поховання померлих» та механізму його реалізації, що унеможливорює застосування відповідної норми.

З урахуванням зазначеного, стаття 2 Законопроєкту потребує доопрацювання в частині визначення терміну «часткове припинення поховання померлих», а стаття 17 Законопроєкту потребує доопрацювання в частині визначення підстав та механізму часткового припинення поховання померлих.

24. Абзац перший частини 2 статті 17 Законопроекту передбачає, що рішення виконавчого органу сільської, селищної, міської ради про закриття кладовища комунальної власності приймається одночасно з прийняттям рішення про відведення земельної ділянки для розміщення нового кладовища комунальної власності. При цьому у багатьох населених пунктах одночасно діють декілька відкритих для поховань кладовищ, таким чином необхідності у відкритті нового кладовища немає. Окрім того, своєчасне неприйняття рішення про закриття кладовища не забезпечить можливості продовження здійснення поховань на ньому, оскільки ресурс для цього вже вичерпано.

З урахуванням зазначеного, абзац перший частини 2 статті 17 Законопроекту пропонуємо виключити.

25. Стаття 18 Законопроекту передбачає, власником колумбарної ніші вважається особа, яка придбала її за власні або залучені кошти, а власником намогильної споруди, склепу вважається особа, яка за власні або залучені кошти встановила цю споруду на могилі (місці родинного поховання). При цьому відсутня доцільність визначення походження коштів, за рахунок яких придбавалась колумбарна ніша або встановлювалися намогильна споруда або склеп. Окрім того, Законопроект не передбачає механізм контролю походження коштів, за рахунок яких були здійсненні зазначені вище дії.

Зазначимо також, що частина 2 статті 18 передбачає, власником намогильної споруди, склепу вважається особа, яка за власні або залучені кошти встановила цю споруду на могилі (місці родинного поховання). Разом з тим, намогильна споруда може бути встановлена також на місці подвійного поховання, при цьому право власності на таку споруду Законопроект не визначає

З урахуванням зазначеного, стаття 18 Законопроекту потребує доопрацювання.

26. Частина перша статті 7 Законопроекту передбачає, що кладовища, крематорії можуть перебувати, в тому числі, і в державній власності. Разом з тим, стаття 19 Законопроекту передбачає покладення відповідальності за утримання всіх місць поховання, за виключенням приватних, на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад за рахунок коштів місцевого бюджету. У свою чергу власник приватних місць поховань самостійно чи на підставі відповідних договорів із суб'єктами господарювання забезпечує утримання належних йому на праві власності місць поховання.

З урахуванням зазначеного, стаття 19 Законопроекту потребує доопрацювання в частині покладення на органи державної влади обов'язку забезпечити утримання місць поховань, що перебувають у державній власності. Окрім того, запропоновані статтею 19 Законопроекту норми відповідальних за утримання місць поховання потребують внесення змін до підпункту 11 пункту "а" статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», який передбачає, що забезпечення утримання

кладовищ та інших місць поховання відноситься до самоврядних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

27. Частина 5 статті 19 Законопроекту передбачає, що у разі смерті користувача місця для поховання або його відмови від догляду за місцем для поховання, догляд за місцем для поховання може здійснювати інший родич чи особа, яка виявила бажання доглядати за місцем для поховання. У разі відсутності інших родичів чи осіб, які виявили бажання доглядати за місцем для поховання, користувачем місця для поховання вважається виконавчий орган сільської, селищної, міської ради – на комунальних місцях поховання, а на приватних місцях поховання - власник місця поховання. При цьому Законопроект не передбачає механізм виявлення осіб, які будуть доглядати за місцем для поховання, встановлення факту відсутності догляду за місцем для поховання та переходу відповідних повноважень до органу місцевого самоврядування.

З метою уникнення зловживань під час визначення можливого користувача місця для поховання, встановлення факту відсутності догляду за місцем для поховання та переходу відповідних повноважень до органу місцевого самоврядування, пропонуємо доопрацювати статтю 19 Законопроекту.

28. Стаття 20 Законопроекту визначає, що організацію охорони комунальних місць поховань охорони забезпечують виконавчі органи сільських, селищних та міських рад (на комунальних місцях для поховання), а організацію охорони приватних місць поховань охорони забезпечують їх власники (балансоутримувачі). Разом з тим, зазначена стаття не визначає відповідального за забезпечення охорони державних місць поховань.

З урахуванням зазначеного, стаття 20 Законопроекту потребує доопрацювання. Окрім того, запропоновані статтею 20 норми щодо організації охорони місць поховань в залежності від форми власності такого місця поховання потребують внесення змін до підпункту 11 пункту "а" статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», який передбачає, що забезпечення охорони кладовищ та інших місць поховання відноситься до самоврядних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

29. Частина 3 статті 25 Законопроекту передбачає, що місця для поховання (могила або колумбарна ніша) на території і в спорудах місць поховань, що перебувають у державній або комунальній власності, виділяється безоплатно. У той же час, місця для поховання (могила або колумбарна ніша) на території і в спорудах місць поховань, що перебувають у приватній власності, виділяється за плату згідно з договором. Зазначимо, що частинами 1 та 2 статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» такі дії визнаються антиконкурентними, адже забезпечують одним суб'єктам господарювання переваги, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що

призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції. А частина 4 зазначеної статті прямо передбачає заборону вчинення таких дії органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

З урахуванням зазначеного, частина 3 статті 25 Законопроєкту потребує доопрацювання.

30. Частина 4 статті 28 Законопроєкту передбачає, що відшкодування витрат за проведене поховання померлих, учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни, здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. При цьому частина 3 статті 17 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачає, що поховання таких померлих здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Зазначимо також, що абзац перший частини 4 статті 15 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» встановлює, що військові формування, військовослужбовці яких загинули чи померли в період проходження військової служби, подають їх сім'ям і батькам допомогу в проведенні похорону і компенсують матеріальні витрати на ритуальні послуги. До діючих військовослужбовців можуть бути віднесені, зокрема і учасник бойових дій, у разі продовження проходження ними військової служби. Окрім того, підпункт "а" пункту 4 частини 1 статті 90 Бюджетного кодексу України передбачає, що відшкодування витрат на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів.

З урахуванням зазначеного, частину 4 статті 28 Законопроєкту необхідно привести у відповідність до діючих законів України в частині джерела відшкодування витрат за проведене поховання померлих, учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни.

31. Частина 4 статті 28 Законопроєкту передбачає, що відшкодування витрат за проведене поховання окремих категорій померлих здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів у день звернення за ним. При цьому, відповідно до частини 7 статті 28 рішення про відшкодування витрат на поховання таких виноситься протягом місяця з дати реєстрації відповідної заяви про відшкодування коштів у виконавчому органі сільської, селищної, міської ради.

З урахуванням зазначеного, частини 4 та 7 статті 28 Законопроєкту потребує доопрацювання.

32. Частина 9 статті 28 Законопроєкту передбачає, що вартість ритуальних послуг, визначених для забезпечення поховання померлих учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни, не повинна перевищувати середню ціну на відповідні ритуальні

послуги, що склалася у відповідному регіоні. При цьому не визначається, за який період визначається така середня ціна.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати частину 9 статті 28 Законопроекту в частині визначення періоду, за який визначається середня ціна на відповідні ритуальні послуги (наприклад квартал, півріччя, рік).

33. Частина 4 статті 29 Законопроекту передбачає, що на Національному військовому меморіальному кладовищі можуть здійснюватися поховання невідомих тіл (останків) військовослужбовців, поліцейських, які загинули (померли) внаслідок збройної агресії проти України, виключно шляхом закопування в могилі труни з тілом (останками). Разом з тим, Законопроект не визначає, на яких кладовищах ще можуть здійснювати поховання таких осіб. При цьому існує практика, коли поховання таких осіб здійснюється на окремих секторах кладовищ комунальної власності.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати частину 4 статті 29 Законопроекту, передбачивши можливість здійснювати поховання невідомих тіл (останків) військовослужбовців, поліцейських, які загинули (померли) внаслідок збройної агресії проти України на кладовищах комунальної власності.

34. Стаття 32 Законопроекту передбачає здійснення поховання за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів померлих, які проживали в будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричних пансіонатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, психоневрологічних інтернатах, дитячих будинках-інтернатах, територіальних центрах соціального обслуговування пенсіонерів і одиноких осіб, закладах соціального захисту для бездомних осіб, центрах соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі та в стаціонарних закладах інших типів. При цьому відповідно до Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» та інших Законів України, поховання перерахованих у статті 32 Законопроекту померлих (за умови отримання ними пенсії/соціальної допомоги) здійснюється за рахунок коштів державного бюджету/Пенсійного фонду України.

З урахуванням зазначеного, статтю 32 Законопроекту необхідно привести у відповідність до діючих законів України в частині джерел фінансування проведення поховання перерахованих померлих.

35. Частина 1 статті 36 Законопроекту передбачає, що у відкритих місцях поховання допускається підпоховання труни з тілом померлого (тіла померлого) в існуючу могилу тільки за згодою користувача відповідної могили. Таким чином, за відсутності користувача неможливо здійснити підпоховання у

місце для подвійного поховання або у місце для родинного поховання, навіть за чіткого волевиявлення померлого.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати частину 1 статті 36 Законопроект.

36. Стаття 37 Законопроект передбачає можливість перепоховання останків померлих, що поховані в межах місць поховань, що перебувають у державній та комунальній власності. При цьому Законопроект не передбачається можливості перепоховання останків померлих, що поховані в межах місць поховань, що перебувають у приватній власності.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати статтю 37 Законопроект.

37. Абзац тридцять п'ятий статті 2 Законопроект визначає, що ритуальний транспортний засіб (катафалк) це спеціальний транспортний засіб, що оснащений відповідним обладнанням для фіксації та перевезення труни з тілом (останків) померлого. При цьому, стаття 43 Законопроект передбачає, що перевезення тіл померлих до місць поховань здійснюється надавачами ритуальних послуг ритуальними або іншими транспортними засобами. Таким чином абзац тридцять п'ятий статті 2 Законопроект визначає чіткі вимоги до перевезення труни з тілом ритуальним транспортним засобом, а стаття 43 Законопроект передбачає можливість перевезення труни з тілом і іншими транспортним засобом, що є неприйнятним.

З урахуванням зазначеного, стаття 43 Законопроект потребує доопрацювання.

38. Абзац перший пункту 2 Розділу Прикінцеві та перехідні положення Законопроект передбачає обов'язковість створення нових місць поховань відповідно до нормативної потреби при оновленні та внесенні змін до містобудівної документації на місцевому рівні. Вважаємо обов'язковість створення нових місць поховань при внесенні змін до містобудівної документації на місцевому рівні надмірною, адже така вимога буде застосовуватися навіть у випадку розробки детального плану території на невелику земельну ділянку або іншої незначної містобудівної документації, Наслідком цього буде зупинка внесення змін до містобудівної документації на місцевому рівні.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо виключити з абзацу першого пункту 2 Розділу Прикінцеві та перехідні положення Законопроект норму щодо обов'язковості створення нових місць поховань відповідно до нормативної потреби при внесенні змін до містобудівної документації на місцевому рівні.

39. Абзац другий пункту 2 Розділу ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроект передбачає, що при розробці, оновленні, внесенні змін та затвердженні комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, генеральних планів населених пунктів, їх оновлення та внесення змін до них для територіальних громад з населенням понад 500 тисяч

осіб обов'язково має передбачатися територія (території) для розміщення одного або більше крематоріїв (незалежно від форми власності). Вважаємо норму щодо обов'язковості передбачення території (територій) для розміщення одного або більше крематоріїв при внесенні змін до комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад та/або генеральних планів населених пунктів надмірною. Адже ця вимога поширюється, зокрема, на незначні зміни до містобудівної документації, наприклад будівництво школи. Наслідком застосування такої зміни буде зупинка оновлення та внесення змін до містобудівної документації.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо виключити з абзацу другого пункту 2 Розділу ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроєкту норму щодо обов'язковості передбачення території (територій) для розміщення одного або більше крематоріїв при внесенні змін до комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад та/або генеральних планів населених пунктів.

40. Абзац третій пункту 2 Розділу ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроєкту передбачає, якщо у чинній містобудівній документації на місцевому рівні не визначено території для розміщення нових кладовищ або крематоріїв, то їх можна розміщувати на територіях іншого функціонального призначення. Однак це не стосується земельних ділянок, де розміщення таких об'єктів заборонено цим Законом. Така норма може діяти до затвердження комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад або генеральних планів населених пунктів (включно з оновленням і змінами), але не пізніше 1 січня 2030 року.

Наслідком застосування норми, що дозволяє розміщення кладовищ чи крематоріїв на територіях іншого функціонального призначення, які не передбачені містобудівною документацією, можуть призвести до негативних екологічних наслідків, таких як забруднення ґрунтів та підземних вод. Важливо зазначити, що, хоча запропонований абзац передбачає, що така норма не стосується земельних ділянок, де розміщення об'єктів заборонено цим Законом, сам законопроєкт не містить переліку таких земельних ділянок.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо виключити абзац третій пункту 2 ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроєкту, який дозволяє розміщення нових кладовищ або крематоріїв на територіях іншого функціонального призначення, у разі відсутності таких територій у містобудівній документації на місцевому рівні.

Аналогічне зауваження стосується абзацу чотирнадцятого частини третьої статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», який дозволяє передачу земельних ділянок для розміщення нових кладовищ та будівництва крематоріїв без наявності містобудівної документації на місцевому рівні. Пропонуємо виключити цей абзац,

оскільки відсутність містобудівної документації може призвести до негативних екологічних наслідків.

41. Підпунктом 4 пункту 3 Розділу ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроекту пропонується доповнити абзац перший частини четвертої статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» посиланням на пункт 3 розділу VII «ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ» Закону України «Про поховання та похоронну справу» щодо зміни цільового призначення земельних ділянок у певних випадках. При цьому пункт 3 розділу VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Закону України «Про поховання та похоронну справу» (Законопроекту) не визначає такі випадки.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо виключити це доповнення.

42. Частина 2 статті 8 Законопроекту дозволяє передачу на конкурентних засадах земельних ділянок, зокрема, комунальної власності в приватну власність фізичним та юридичним особам для облаштування нових кладовищ або будівництва крематоріїв. При цьому частина четверта статті 83 Земельного кодексу України забороняє передачу земель комунальної власності у приватну власність, зокрема, земель загального користування населених пунктів, зокрема кладовища.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо внести відповідні зміни до Земельного кодексу України, щоб дозволити передачу земельних ділянок комунальної власності під кладовища та крематорії у приватну власність, оскільки чинне земельне законодавство не містить чіткої вказівки щодо таких випадків. Крім того, стаття 83 Земельного кодексу України визначає кладовища як землі загального користування у межах населених пунктів, тим самим накладаючи обмеження на планування кладовищ за межами населеного пункту.

43. Підпункт 3 пункту 3 Розділу VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроекту передбачає значні обмеження в частині надання рекламних послуг у сфері поховання. Таким чином складається враження, що смерть, організація поховання, ритуальні послуги є чимось забороненим чи недостойним, що завдає шкоди суспільству та громадянам. Не можемо погодитися з такою позицією, оскільки більш прийнятною є позиція щодо формування в суспільстві спокійного та шанобливого ставлення до такої невідвортної фази життя як смерть, а також пов'язаними з цим процесами. Особливо важливим це є в час, коли в Україні від російської агресії щодня гинуть як її захисники, так і звичайні мирні люди.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо доопрацювати підпункт 3 пункту 3 Розділу VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Законопроекту.

44. Існуючий механізм гарантування гідного та належного ставлення до померлих та їх поховання передбачає обов'язкову наявність необхідного

мінімального переліку вимог щодо порядку організації поховання померлих і ритуального обслуговування населення, а також єдиної методики визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності. При цьому Законопроект не передбачено механізму гарантування такого ставлення до померлих.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо визначити у Законопроекті механізм затвердження та застосування необхідного мінімального переліку вимог щодо порядку організації поховання померлих і ритуального обслуговування населення, а також єдиної методики визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності.

45. 28.02.2025 набув чинності Закон України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» № 4196-IX від 09.01.2025. Частина перша статті 13 цього Закону забороняє створення комунальних підприємств, а стаття 14 цього Закону передбачає ліквідацію або перетворення існуючих комунальних підприємств на господарські товариства. При цьому Законопроект передбачає, що в галузі поховання продовжують існувати такі суб'єкти як державні та комунальні підприємства.

З урахуванням зазначеного, Законопроект потребує доопрацювання в цій частині.

Підсумовуючи висловлені зауваження та пропозиції, вважаємо необхідним створення на базі Комітету робочої групи з доопрацювання проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери поховання та надання ритуальних послуг» до винесення цього проєкту на розгляд народних депутатів України

З повагою,

Виконавчий директор

Олександр СЛОБОЖАН